

TOPLUMSAL CİNSİYET EKSENİNDE GÖÇMEN KADINLARIN SOSYAL UYUM DENEYİMLERİ: NİĞDE ÖRNEĞİ*

Damla DİNÇER** Canay UMUNÇ***

SOCIAL INTEGRATION EXPERIENCES OF MIGRANT WOMEN FROM A GENDER PERSPECTIVE: THE CASE OF NİĞDE

Özet

Bu çalışma, küreselleşme sürecinde feminist göç kuramı çerçevesinde, Niğde örneğinde göçmen ve mülteci kadınların hem toplumsal cinsiyet hem de göç ekseninde, içinde bulundukları toplumla kurdukları sosyal uyum deneyimlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Küresel normlar ile uluslararası politikaların, yerel toplumsal dinamiklerle nasıl etkileşime girdiği ve bu etkileşimin kadınların gündelik yaşam pratiklerine nasıl yansıdığı ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Göç ile toplumsal cinsiyet arasında kurulan bağ, geçmişte marjinal kalmış konuları akademik gündemin ön sıralarına taşımış ve bu alanda yeni bir görünürlük yaratmış olsa da göçmen ve mülteci kadınların deneyimlerinde toplumsal cinsiyet temelli diğer karmaşık boyutların çoğu zaman göz ardı edildiği görülmektedir. Sonuç olarak, göçmen ve mülteci kadınların toplumsal yaşama katılımlarını desteklemek amacıyla; dil eğitiminin güçlendirilmesi, istihdam olanaklarının genişletilmesi, sağlık hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi ve göç deneyimi yaşamış 10 kadınla (İran, Irak, Afgan, Suriye) yüz yüze yapılan derinlemesine mülakatlardan oluşmaktadır. Elde edilen bulgular, küreselleşmenin kadınların ekonomik ve sosyal hayattaki görünürliğini artırarak önemli fırsatlar sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, neoliberal politikaların etkisiyle sosyal hizmetlerin piyasa mekanizmalarına tabi olması ve devletin sosyal destek fonksiyonlarının zayıflaması, özellikle göçmen kadınlar gibi kırılgan gruplar arasında eşitsizliklerin artmasına yol açmaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının etkili olması için, küresel ilkelerle yerel kültürel, sosyal ve ekonomik koşulların uyumlu hale getirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, politikaların sadece küresel düzeyde değil, yerel gerçeklikleri de dikkate alacak şekilde tasarlanması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Çalışmanın sonuçları, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının küreselleşmenin getirdiği dönüşümleri göz önünde bulundurarak daha kapsayıcı, yerel ihtiyaçlara duyarlı ve sürdürülebilir biçimde yeniden yapılandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Küresel stratejilerin yerel koşullarla uyumlu hale getirilmesi, kadınların sosyal ve ekonomik hayatta eşit haklara ve fırsatlara sahip olmalarını destekleyecektir. Bu nedenle, politika yapımcıların yerel dinamiklere dikkat ederek, kadınların güçlendirilmesini hedefleyen kapsamlı politikalar geliştirmeleri önem arz etmektedir.

Anahtar sözcükler: Toplumsal Cinsiyet, Eşitlik Politikaları, Feminist Göç Kuramı

Abstract

This study aims to analyze the social integration experiences of migrant and refugee women within the host society, at the intersection of gender and migration, through the lens of feminist migration theory in the context of globalization, with a focus on the case of Niğde. It examines how global norms and international policies interact with local social dynamics and how this interaction shapes women's everyday practices. Although the link between gender and migration has brought previously marginalized issues to the forefront of academic discussions, many complex gender-based dimensions of migrant and refugee women's experiences remain insufficiently addressed. The study highlights that supporting the social participation of migrant and refugee women requires multidimensional and inclusive measures, including strengthening language education, expanding employment opportunities, improving access to healthcare, and increasing social awareness. The research employs a qualitative method consisting of a literature review and in-depth, face-to-face interviews with 10 women from Iran, Iraq, Afghanistan, and Syria. The interviews focused on participants' pre- and post-migration experiences, as well as the opportunities and challenges they encountered during the migration process. The collected data were analyzed through descriptive analysis and contextualized within the existing literature, thereby reinforcing the theoretical and practical dimensions of the study. The findings show that globalization enhances opportunities for women by increasing their visibility in social and economic life. However, neoliberal policies—such as the marketization of social services and the weakening of state-based welfare mechanisms—have deepened inequalities, particularly for vulnerable groups like migrant women. Moreover, the study demonstrates that for gender equality policies to be effective, global principles must be harmonized with local cultural, social, and economic conditions. This underscores the necessity of designing policies not only at the global level but also with consideration of local realities. The study concludes that gender equality policies should be restructured in a more inclusive, locally sensitive, and sustainable manner, considering the transformations brought by globalization. Aligning global strategies with local dynamics will promote equal rights and opportunities for women in social and economic life. Therefore, it is essential for policymakers to develop comprehensive policies that empower women by addressing local conditions and needs.

Keywords: Gender, Equality Policies, Feminist Migration Theory

* Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmiştir.

**Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi, elifdamlaa9898@gmail.com, Orcid: 0009-0004-0531-1833

***Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi, canayumunc@ohu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-7662-5993

Giriş

Kadınların siyasal, ekonomik, toplumsal ve hukuksal alanlardaki tarihsel mücadelesi, toplumsal cinsiyet normlarını aşma çabasını yansıtır. Feminist teori ve hareketlerin gelişimi, toplumsal cinsiyet kavramının zaman içinde farklı anlamlar kazanmasına neden olmuştur. Günümüzde toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki kültürel farkları ifade eden, toplumun cinsiyet rollerine dayalı beklentilerini şekillendiren bir kavramdır. Amerikalı psikiyatrist Robert Stoller, toplumsal cinsiyetin biyolojik özelliklerden ziyade öğrenilmiş davranış biçimleri olduğunu öne sürmüştür. Ona göre toplumsal cinsiyet, zamana ve mekâna göre değişen toplumsal beklentilerden oluşur. (Castles & Miller, 1993:45).

Feminizmin farklı dönemleri toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini farklı açılardan ele almıştır. Birinci dalga feminizm (19. yüzyıl–1960’lar) kamusal alandaki eşitlik taleplerine odaklanırken, ikinci dalga feminizm (1960–1980) özel alandaki iktidar ilişkilerini sorgulamıştır (Nawyn, 2010:750). Bu dönemde iletişim çalışmalarında kadın temsili ve toplumsal cinsiyet rolleri tartışılmış, ideolojik yapının kadın sorunlarının temelinde olduğu vurgulanmıştır (Umuñ, 2022:170). 1980’lerin sonunda göç araştırmalarında kadın ve erkek deneyimleri karşılaştırılmaya başlanmış, üçüncü dalga feminizmle birlikte farklı kimliklere sahip kadınların deneyimleri ön plana çıkmıştır. Postmodern feministler evrensel kadın tanımını reddederek farklılık kavramını merkeze almıştır (Beauvoir, 2011; Scott, 1996:42).

Feminist göç araştırmaları, toplumsal cinsiyetin göç süreçlerini belirleyen dinamik bir yapı olduğunu savunur. Bu perspektife göre toplumsal cinsiyet rolleri kadınların göç etme nedenlerini, göç süreçlerindeki konumlarını ve uyum deneyimlerini şekillendirir (Hondagneu-Sotelo, 1994:10-12). Göç eden kadınlar genellikle daha düşük statülü işlerde istihdam edilmekte, ev içi bakım ve hizmet sektörlerinde yoğunlaşmaktadır (Tyree, 1986:430). Morokvašić (2014:357) göç desenlerinin cinsiyete göre farklılaştığını

vurgular. 1970’lerden itibaren toplumsal cinsiyet, yalnızca kadın-erkek farklarını değil, aynı zamanda marjinal grupların temsillerini de kapsayan bir çerçeveye dönüşmüştür (Herbst, 2001:116).

1980’lerden itibaren kadınların göçü artmış; ev hizmetleri, sağlık sektörü ve cinsiyet temelli sektörlerde istihdam imkanları kadın göçünü artırmıştır (Nawyn, 2010:754). Kadınların göç nedenleri ekonomik fırsatların yanı sıra aile içi şiddet, savaş ve sistematik baskıdan kaçış gibi zorunlu nedenleri de içerir. Göç sürecinde kadınlar sıklıkla cinsiyet temelli ayrımcılık, istihdam eşitsizliği ve ataerkil yapının baskısına maruz kalmaktadır (Kauffmann, 1999:472).

Feminist araştırmalar, hanelerdeki toplumsal cinsiyet rollerinin sabit olmadığını, göçle birlikte değişebildiğini göstermektedir (Nawyn, 2010:751). Göç edilen ülkenin sosyoekonomik ve kültürel koşulları uyum sürecini belirlerken, özellikle göçmen kadınlar dil bariyerleri, hukuki statü sorunları ve kültürel farklılıklar nedeniyle daha dezavantajlıdır. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle yoğun göç alan ülkelerden biridir. UNHCR verilerine göre milyonlarca Suriyeli Türkiye’ye sığınmış, bu nüfusun büyük kısmını kadınlar ve çocuklar oluşturmuştur. Türkiye’de göçmen kadınların istihdam, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde erkeklere kıyasla daha dezavantajlı olduğu görülmektedir (Karakartal & Şaşman Kaylı, 2023:112-135).

Bu çalışma, göç sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında görünmezleşen kadınların deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma Niğde ilinde yaşayan göçmen kadınlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Niğde İl Göç İdaresi’ne göre kentte yaklaşık 1800 Suriyeli kadın ve kız çocuğu ile 893 farklı uyruktan kadın göçmen yaşamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, çeşitli ülkelerden Niğde’ye göç eden 30 kadının sosyodemografik özellikleri değerlendirilmiş ve 10 kadınla derinlemesine mülakat yapılmıştır. Feminist yaklaşımla hazırlanan görüşme formu, katılımcıların göç süreci, eğitim, ekonomi, aile, sağlık ve iletişim alanlarındaki deneyimlerini kapsamaktadır.

1. Kuramsal Çerçeve

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplumsal ve kültürel olarak inşa edilen roller, beklentiler ve davranış kalıplarına işaret eder. Biyolojik cinsiyet genetik ve anatomik farklılıklara dayanırken; toplumsal cinsiyet, bireyin içinde yaşadığı toplum tarafından kadın ya da erkek olmaya yüklenen anlamlarla biçimlenir (Vatandaş, 2011, s. 30). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, sabit ve değişmez bir kimlik olmaktan ziyade, toplumsal ilişkiler içinde üretilen ve yeniden kurulan bir süreci ifade eder. Judith Butler, *Gender Trouble* (1990:25) adlı eserinde toplumsal cinsiyetin özsel değil, toplumsal olarak tekrar edilen performanslar aracılığıyla oluştuğunu ileri sürer. Butler'a göre toplumsal cinsiyet, bireyin gündelik pratikleri aracılığıyla sürekli yeniden inşa edilir; hatta biyolojik cinsiyet dahi söylemsel pratikler yoluyla anlam kazanır (Butler, 2010: 12).

Toplumsal cinsiyet kavramı, 20. yüzyılın ortalarından itibaren feminizm ve sosyal bilimlerin kesişiminde analitik bir kategori olarak belirginleşmiş olsa da kavramın kökleri daha erken dönemlere uzanır. Rousseau (2016:450), 18. yüzyılda cinsiyet rollerinin doğal değil toplumsal düzenlemelerle belirlendiğini ileri sürmüştür. 1950'li ve 1960'lı yıllarda yapılan çalışmalar ise cinsiyetin biyolojik bir kader değil, toplumsal olarak inşa edilen bir olgu olduğu fikrini güçlendirmiştir. Bu düşünsel hattın feminist teori içindeki en önemli temsilcilerinden biri olan Simone de Beauvoir, *Le Deuxième Sexe* (1949:315) adlı eserinde "Kadın doğulmaz, kadın olunur" ifadesiyle kadınlık deneyiminin toplumsal koşullar tarafından şekillendiğini vurgulamıştır. Oakley (1972:16) biyolojik cinsiyetin doğuştan geldiğini, toplumsal cinsiyetin ise öğrenildiğini belirtirken; Joan W. Scott (1986:1067), toplumsal cinsiyeti yalnızca kültürel bir kurgu değil, aynı zamanda toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini düzenleyen temel bir analiz kategorisi olarak tanımlar. Michel Foucault da cinsellik ve iktidar ilişkilerine dair çalışmalarında, cinsiyetin tarihsel ve söylemsel bir kurgu olarak modern öznenin inşasında merkezi bir rol oynadığını ortaya koyar (Foucault, 1978:103-105). Günümüzde toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitsizliklerini ve toplumsal rollerin oluşumunu anlamada biy-

olojiden çok toplumsal ve kültürel faktörlere dayanan temel bir kavram olarak ele alınmaktadır.

Toplumsal cinsiyetin inşasında toplumsallaşma süreci belirleyici bir rol oynar. Toplumsallaşma, bireylerin içinde bulundukları toplumun norm, değer ve rollerini içselleştirdikleri bir öğrenme sürecidir. Dökmen'e (2009:24) göre kız ve erkek çocuklarının farklı biçimlerde sosyalle edilmesi, onların cinsiyetlerine uygun görülen rolleri benimsemelerine yol açar ve bu durum toplumsal cinsiyet farklılıklarının temelini oluşturur. Kadınların ev içi alanla, erkeklerin ise kamusal alanla özdeşleştirilmesi bu kültürel beklentilerin tipik bir yansımasıdır. Bu yaklaşım, toplumsal cinsiyetin biyolojik değil, toplumsal olarak kurulduğunu savunan sosyal inşacılık kuramıyla örtüşmektedir. Butler'ın (1990:190-200) performatif toplumsal cinsiyet yaklaşımı ve Connell'in (2002:83) hegemonik erkeklik kavramı, toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal ilişkiler içinde nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır.

Göç, bireyin mekânla kurduğu ontolojik bağı zedeleyen ve kimlik, aidiyet ve toplumsal varoluş üzerinde derin etkiler yaratan çok katmanlı bir olgudur. Bireyler ekonomik, sosyal, kültürel veya siyasi nedenlerle yaşadıkları mekânı terk ederek yeni yerleşim alanlarına yönelmektedir. Bu yönüyle göç, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme süreci değil; aynı zamanda bireyin anlam dünyasında ve değer sistemlerinde köklü dönüşümleri beraberinde getiren bir deneyimdir (Özer, 2004:11). İnsan ile doğup büyüdüğü yer arasındaki bağ yalnızca duygusal değil, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutları olan güçlü bir ilişkidir. Bu nedenle göç, bireysel kimliklerin ve toplumsal yapıların yeniden şekillendiği bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Göç olgusu insanlık tarihi kadar eski olup, tarih boyunca insanlar savaşlar, ekonomik imkânsızlıklar, siyasi baskılar ve doğal afetler gibi nedenlerle yer değiştirmiştir. Bu hareketlilik, toplumsal ve kültürel yapıların dönüşümünde belirleyici bir rol oynamıştır.

Son yıllarda Türkiye, özellikle Afganistan, Irak, İran ve Suriye kaynaklı yoğun bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte kadın göçmenler, göç yükünün önemli bir

bölümünü oluşturmakta ve hem göç öncesinde hem de göç sonrasında çok yönlü zorluklarla karşılaşmaktadır (Erdoğan, 2020, s. 45–47). Afgan kadınlar savaş ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle güvenlik arayışıyla göç ederken, Türkiye’de dil engeli, hukuki belirsizlik ve sosyoekonomik yetersizlikler nedeniyle marjinalleşme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır (Yıldız, 2015, s. 12–13). Irak ve İran’dan gelen kadınlar, özellikle dini ve etnik azınlık konumları nedeniyle ayrımcılık ve dışlanma yaşamakta; bu durum onların işgücü piyasasına katılımını ve sosyal hizmetlere erişimini sınırlandırmaktadır (Erdoğan, 2020, s. 50–52). Suriyeli kadınlar ise savaşın yarattığı zorunlu yerinden edilmenin yanı sıra, Türkiye’de güvenlik, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimde ciddi engellerle karşılaşmaktadır (Yıldız, 2015, s. 14–15). Dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve kayıt dışı istihdam, kadınların sosyal uyum süreçlerini daha da zorlaştırmaktadır. Göç sonrası karşılaşılan cinsiyet temelli şiddet ve ekonomik güvencesizlik, kadınların psikososyal sorunlarını derinleştirmektedir (Erdoğan, 2020, s. 55–56).

Göç olgusu uzun süre toplumsal cinsiyet boyutundan bağımsız ele alınmış; kadınlar ya görünmez kılınmış ya da edilgen göçmenler olarak temsil edilmiştir. Feminist göç kuramları ise göçün toplumsal cinsiyetle iç içe geçmiş bir deneyim olduğunu vurgular. Bu kuramsal yaklaşım, kadınların yalnızca aile birleşimi kapsamında göç eden bireyler olmadığını; aynı zamanda aktif ekonomik aktörler ve karar verici özneler olduklarını ortaya koyar (Hondagneu-Sotelo, 1994:12-14; Mahler & Pessar, 2001:441). Mirjana Morokvašić, toplumsal cinsiyetin göç çalışmalarında analitik bir kategori olarak kullanılmasının öncülerindendir. “Gendering Migration” yaklaşımı, göç süreçlerinin toplumsal cinsiyet ilişkileri çerçevesinde ele alınması gerektiğini savunur. Morokvašić’e göre göç, yalnızca mekânsal bir hareketlilik değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği, müzakere edildiği ve dönüştüğü bir süreçtir (Morokvašić, 2014: 357).

Feminist göç kuramları, göç deneyimlerinin patriyarka, sınıf eşitsizliği ve küresel kapitalizmle nasıl kesiştiğini analiz ederken, kesişimsellik kavramını temel bir analitik araç

olarak kullanır. Crenshaw’un (1989:139-140) geliştirdiği kesişimsellik yaklaşımı, bireylerin aynı anda birden fazla baskı ve ayrımcılık biçimine maruz kalabileceğini ortaya koyar. Bu çerçevede göçmen kadınlar; cinsiyet, sınıf, etnik köken ve hukuki statü gibi kesişen eşitsizlikler bağlamında değerlendirilmektedir (Donato vd., 2006:6). Feminist araştırmalar aynı zamanda kamusal ve özel alan ayrımını sorgulayarak, göçmen kadın emeğinin ev içi ve bakım işleri gibi görünmeyen alanlarda yoğunlaştığını ve bu emeğin sistematik biçimde değersizleştirildiğini göstermektedir (Parreñas, 2001:72).

Postkolonyal ve ulusötesi feminist yaklaşımlar ise toplumsal cinsiyet temelli baskı söylemlerinin araçsallaştırılmasına dikkat çeker. Müslüman toplumlarda kadınların ve queer bireylerin baskı altında olduğu yönündeki söylemler, Batı’da göçmen karşıtı politikaların ve sınır güvenliği uygulamalarının meşrulaştırılmasında kullanılmaktadır. Farris’in (2017:4) tanımladığı femonasyonalist söylemler, göçmen kadınları “kurtarılması gereken mağdurlar” olarak kodlayarak onların öznelliğini görünmez kılmaktadır. Feminist göç kuramı, bu indirgemeci ve kolonyal yaklaşımları reddeder; göçmen kadınların çok boyutlu deneyimlerinin ancak kesişimsel bir perspektifle anlaşılabilirliğini savunur (Dağtaş, 2018: 51).

Göç teorilerinde kadınların tarihsel olarak “ikincil” ya da “bağımlı” özneler olarak ele alınması, toplumsal cinsiyet rollerinin göç süreçlerinde nasıl yeniden üretildiğini göstermektedir. Thomas ve Znaniecki’nin *The Polish Peasant in Europe and America* (1918:12) adlı çalışmada görülen erkek-merkezli yaklaşım, kadınların göçteki aktif rollerini görünmez kılmıştır. Oysa feminist araştırmalar, kadınların sıklıkla birincil göçmen konumunda yer aldığını ortaya koymaktadır (Lutz, 2010: 1648). Kaufmann (1999:472) ve Morokvašić (1987:841), kadınların göç süreçlerindeki aktif rollerine dikkat çekerek, göçün toplumsal cinsiyetle ilişkili karmaşık yapısının çok katmanlı analizlerle ele alınması gerektiğini vurgular. Bu bağlamda göç, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme değil; toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretildiği ve dönüştüğü dinamik bir süreçtir.

2. Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma modeliyle ve yorumlayıcı (interpretivist) kuramsal yaklaşımla gerçekleştirilmiştir. Göçmen kadınların deneyimlerini anlamaya ve yorumlamaya yönelik olarak yapılandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini Niğde il merkezinde yaşayan 10 mülteci kadın oluşturmuştur. Katılımcıların 4'ü Afganistan, 4'ü Suriye, 1'i İran ve 1'i Irak kökenlidir. Katılımcılar, kartopu (snowball) örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Görüşme formu, yarı yapılandırılmış olarak hazırlanmıştır. Formda yer alan sorular açık uçlu olup, katılımcıların anlatılarını detaylandırmalarına olanak tanıyacak biçimde tasarlanmıştır. Türkçe bilmeyen katılımcılar için sorular tercümanlar aracılığıyla ilgili dillere çevrilmiştir. Veriler, 2024 yılının haziran ayında, Niğde İl ve Göç İdaresi binasında yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmeler sırasında Türkçe bilmeyen katılımcılar için Arapça ve Farsça bilen tercümanlar kullanılmıştır. Katılımcı yanıtları, tercüman aracılığıyla Türkçeye çevrilmiş ve gerekli notlar alınmıştır. Toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Görüşme kayıtları araştırmacı tarafından analiz edilerek belirli temalar altında sınıflandırılmış, bulgular literatürle ilişkilendirilmiştir. Araştırma sürecinde etik ilkelere titizlikle uyulmuştur. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş, görüşmelere katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmıştır. Katılımcılar istedikleri soruya yanıt vermeme hakkına sahip olmuş, tercüman desteği ile doğru anlama ve anlatım sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın başlıca sınırlılığı, örneklem sayısının az olmasıdır. Katılımcıların etnik ve dilsel farklılıklarından kaynaklı olarak bazı sorulara çekinerek veya hiç yanıt vermemeleri, verilerin derinliğini sınırlamıştır. Ayrıca sadece Niğde il merkezinde yapılması ve görüşmelerin kısa zaman diliminde gerçekleşmesi, sonuçların genellenebilirliğini kısıtlamıştır.

3. Bulgular

Bu çalışma, Türkiye'ye göç etmiş 10 kadın mülteciyle yapılan röportajlardan elde edilen bulguları sunmaktadır. Katılımcılar, 4'ü Afgan, 4'ü Suriyeli, 1'i İranlı ve 1'i Iraklıdır. Göç etme sebepleri çoğunlukla savaş, terör ve ekonomik zorluklarla ilgilidir. Katılımcılar arasında

bir kadın, terör nedeniyle kaçmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Kadınlar, özellikle kadın olmanın getirdiği toplumsal engelleri ve dil bariyerlerini aşma sürecinde karşılaştıkları zorlukları ifade etmişlerdir.

3.1. Göç Nedenleri ve Zorunlu Göç Deneyimleri

Göçmen kadınların Türkiye'ye geliş nedenleri, menşe ülkelerindeki güvenlik ve ekonomik kaygılarla yakından ilişkilidir. Suriye'den gelen kadınlar, ülkelerinde yaşanan iç savaşın yarattığı yıkım ve güvensizlik ortamından kaçmak zorunda kalmışlardır. Örneğin, Katılımcı 1 (Suriyeli Kadın), "Savaş her şeyi yok etti, Türkiye'ye gelmek başka bir yolumuz değildi" ifadesiyle savaşın yarattığı çaresizliği ve göçün zorunluluğunu vurgulamaktadır. Afganistan'dan gelen kadınlar ise Taliban baskısı, terör ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle ülkelerinden ayrılmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı 2 (Afgan Kadın), "Taliban baskısı yüzünden hayatım tehlikeye girdi, Türkiye'ye kaçmak zorunda kaldım" diyerek siyasi rejim değişikliklerinin yarattığı tehdidin göç kararındaki belirleyici rolünü ifade etmektedir.

Göç nedenlerine ilişkin anlatılar derinleştirildiğinde, menşe ülkelerde yaşanan siyasi ve sosyal istikrarsızlıkların belirleyici olduğu görülmektedir. Katılımcı 1 (Afgan Kadın), "Taliban nedeniyle mülteci olarak kaçmak zorunda kaldık. Seyyid soyundan olduğumuz için amcam ve halam öldürüldü, bize bombalı saldırı yapıldı" ifadeleriyle etnik ve siyasi temelli şiddetin göç kararındaki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Katılımcı 2 (Suriyeli Kadın), "Suriye'deki savaştan dolayı kaçmak zorunda kaldık. Güvenliğimiz için Türkiye'ye gelmek en mantıklı seçenektir" sözleriyle savaşın yarattığı güvenlik kaygılarını vurgulamaktadır. Katılımcı 5 (Afgan Kadın) ise "Kocam eski hükümette polis olduğu için Taliban'dan sonra orada yaşayamazdık" diyerek rejim değişikliği sonrası oluşan tehdit ortamının göçü zorunlu kıldığını ifade etmektedir.

Göçmen kadınların Türkiye'ye geldikten sonraki yerleşim süreçleri, uyum deneyimlerini doğrudan etkilemektedir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Irak'tan geldikten sonra bir gün İstanbul, bir gün Ankara kaldık, sonra Niğde'ye

yerleştik" ifadesiyle geçici ve belirsiz yerleşim süreçlerine dikkat çekmektedir. Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın) ise "İlk önce Hatay'a geldik, daha sonra Niğde'ye yerleştik" sözleriyle göçmenlerin ilk geldikleri şehir ile kalıcı yerleşim yerlerinin çoğu zaman farklılaştığını ortaya koymaktadır.

3.2. Türkiye'de Uyum Süreci: Dil, Eğitim ve Hukuki Durum

Göçmen kadınların menşe ülkelerindeki eğitim düzeyleri, Türkiye'deki sosyoekonomik entegrasyon süreçlerinde belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bazı katılımcılar, göç öncesinde yükseköğrenim görmüş olmalarına rağmen Türkiye'de bu eğitimlerini kullanamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Suriye'de öğretmenlik okudum ve üniversite mezunuyum" sözleriyle eğitim düzeyini belirtirken, göç sonrasında bu birikimini mesleki hayata yansıtamadığını dolaylı olarak ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Üniversite mezunuyum ama Türkiye'de mesleğimi yapamıyorum" ifadesiyle diploma denkliği ve mesleki tanınma sorunlarına dikkat çekmektedir.

Buna karşın, bazı göçmen kadınlar menşe ülkelerinde eğitim imkânlarından yeterince faydalanamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Eğitim yok" şeklindeki kısa ifadesiyle Afganistan'daki eğitim olanaklarının sınırlılığına işaret etmektedir. Bu durum, göçmen kadınların Türkiye'deki uyum süreçlerinde eğitim düzeyleri açısından önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir.

Eğitim olanaklarına erişim ve mesleki gelişim isteği, göçmen kadınların Türkiye'deki yaşamlarına dair önemli beklentilerinden biridir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Türkçe, İngilizce ve Almanca dillerinin eğitimini almak isterim" ifadesiyle hem dil öğrenme hem de kendini geliştirme arzusunu dile getirmektedir. Bu durum, eğitimin yalnızca istihdam açısından değil, aynı zamanda bireysel güçlenme ve sosyal uyum açısından da önemli bir araç olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Göçmen kadınların hukuki statüleri ve belgesel durumları, temel hizmetlere erişimlerini ve uyum süreçlerini doğrudan etkilemekte-

dir. Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Başlarda kimliğimiz olmadığı için hastane ve okul sorunu yaşıyorduk" ifadesiyle belgesizliğin sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimde ciddi sorunlara yol açtığını vurgulamaktadır. Hukuki statüye ilişkin bu belirsizlik, göçmen kadınların günlük yaşamlarında güvencesizlik hissini artırmaktadır.

Göçmen kadınların Türkiye'ye geldiklerinde karşılaştıkları en büyük zorluklardan biri dil bariyeridir. Birçok kadın, Türkçe bilmemenin günlük yaşamlarını ve sosyal etkileşimlerini olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Türkçe'yi öğrenmek ilk başlarda çok zorlayıcıydı ama zamanla alıştım. Hâlâ bazı şeyleri zor anlıyorum ama işlerimi idare edebiliyorum" ifadesiyle dil öğrenme sürecindeki güçlükleri ve uyum çabalarını anlatmaktadır. Dil bariyerinin yalnızca sosyal ilişkileri değil, aynı zamanda iş bulma süreçlerini de zorlaştırdığı görülmektedir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Türkçeyi az biliyorum, dil konusunda zorlanıyorum" sözleriyle iletişim güçlüklerini dile getirirken; Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Türkçe konuşmakta zorlanıyorum, bazen iletişim kurmakta sıkıntı yaşıyorum" ifadesiyle bu durumun gündelik yaşam üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Dil yetersizliği, eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırarak uyum sürecini çok boyutlu şekilde etkilemektedir.

3.3. Sosyoekonomik Koşullar: İstihdam, Geçim, Sağlık ve Barınma

Göçmen kadınların iş gücü piyasasına katılımı, ekonomik bağımsızlıkları ve sosyal uyumları açısından kritik bir öneme sahiptir. Ancak görüşmeler, göçmen kadınların istihdama erişimde çok sayıda engelle karşılaştıklarını göstermektedir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Ben Türkiye'de iş bulamıyorum. Eğer iş bulabilsem kendimi 10 yaşında gibi hissedeceğim, hâlâ buna enerjim var. Restoranda bulaşıkçı dahi olarak çalışsam bana iyi gelir. Başörtüsü ve yaşımdan dolayı bana iş vermiyorlar" ifadesiyle hem yaşa hem de görünüşe dayalı ayrımcılığın iş bulma sürecini olumsuz etkilediğini dile getirmektedir. Benzer şekilde Katılımcı 4 (İranlı Kadın), "Şu an çalışmıyorum, iş bulmakta zorlanıyorum" sözleriyle işsizlik deneyiminin yaygınlığını ortaya koymaktadır.

Göçmen kadınların iş gücüne katılımı, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, annelik rolü ve bakım yükümlülükleri gibi faktörler nedeniyle önemli ölçüde sınırlanmaktadır. Katılımcı 4 (İranlı Kadın), "Kadınlar her zaman daha düşük ücretler alıyor ve daha zor işler yapmak zorunda kalıyor. Kadın olmanın getirdiği engeller çok fazla" sözleriyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin çalışma yaşamında yarattığı dezavantajlara dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Katılımcı 5 (Afgan Kadın), "Çocuklarım küçük olduğu için iş bulmak zor. Hem onları yetiştirmek hem de çalışmak çok zor" diyerek annelik rolünün iş gücüne katılım üzerindeki sınırlayıcı etkisini vurgulamaktadır.

Göçmen kadınların geçim kaynakları çoğu zaman çoklu ve güvencesiz yapılardan oluşmaktadır. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Kızılay'dan yardım alıyorum, çalışmıyorum; aynı zamanda kız kardeşim İsviçre'den para gönderiyor" ifadesiyle sosyal yardımlar ve aile desteğinin geçim stratejilerinde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu durum, göçmen kadınların ekonomik bağımsızlıktan uzak, kırılgan bir yaşam sürdürdüklerini ortaya koymaktadır.

Sağlık hizmetlerine erişim, göçmen kadınların yaşam kalitesini doğrudan etkileyen bir diğer önemli alandır. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Sağlık sigortam olmadığından psikiyatri doktoruna gidemedim, param yetmiyor" sözleriyle maddi yetersizliklerin sağlık hizmetlerine erişimi nasıl sınırladığını ifade etmektedir. Katılımcı 1 (Afgan Kadın) ise "Yeterli bulmuyorum, eksik olduğunu düşünüyorum ve tedavilerin pahalı olduğunu düşünüyorum" beyanıyla sağlık hizmetlerinin maliyetine ve yetersizliğine dikkat çekmektedir. Bu ifadeler, özellikle ruh sağlığı hizmetlerine erişimde ciddi sorunlar yaşandığını göstermektedir. Göçmen kadınların sağlık hizmetlerine erişim deneyimleri de göç sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Dil bariyeri, sağlık hizmetlerinden yararlanma sürecinde iletişim sorunlarına yol açabilmektedir. Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Türkiye'deki sağlık hizmetlerinden faydalandım ama Türkçe bilmediğim için bazen zorlanıyorum" ifadesiyle dil yetersizliğinin sağlık alanındaki etkisini ortaya koymaktadır.

Eğitim ve mesleki yeterliliklerin tanınmaması

da göçmen kadınların istihdam olanaklarını sınırlandıran önemli bir faktördür. Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "En büyük sorunum lisans diplomamın denkliğinin olmamasıydı. Bundan dolayı da düzgün iş bulamadım" ifadesiyle diploma denkliği sorunlarının mesleki hayata katılımı engellediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Barınma koşulları, göçmen kadınların sosyoekonomik güvenliklerini etkileyen temel unsurlardan biridir. Katılımcı 5 (Afgan Kadın), "Ev kiralari çok yüksek, zorlanıyoruz" sözleriyle ekonomik baskının barınma alanında yoğunlaştığını belirtmektedir. Katılımcı 4 (İranlı Kadın) ise "Ev bulmakta zorlandık" ifadesiyle konut piyasasında yaşanan ayrımcılığa veya arz yetersizliğine dikkat çekmektedir.

Ev içi iş bölümü ve çocuk bakımı sorumlulukları, göçmen kadınların toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmektedir. Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Ev içi iş bölümünde eşitlik bulunmamaktadır, onun yetiştirilme şekli farklı; ev işleri kadına ait" sözleriyle geleneksel cinsiyet rollerinin devam ettiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Katılımcı 5 (Afgan Kadın), "Eşim çok yorgun olduğu için genellikle ev işlerini ben yapıyorum" diyerek ev içi emeğin büyük ölçüde kendi sorumluluğunda olduğunu belirtmektedir.

Kadın ve erkek rollerine ilişkin tutumlar, katılımcılar arasında farklılık göstermektedir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Erkeğin yerine kadının gelmesi doğru değil ama kadın da dışarıdaki işleri yapabilir. Şoförlük mesleği olsa bile yaparım" ifadesiyle hem geleneksel hem de modern cinsiyet rollerini birlikte benimseyen bir yaklaşım sergilemektedir. Buna karşılık Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Kadının çalışması ve erkeğin evde daha fazla sorumluluk alması gerektiğini düşünüyorum. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kadınların da çalışabilmesi önemli" sözleriyle daha eşitlikçi bir bakış açısı ortaya koymaktadır.

3.4. Aile Yapısı, Aile İçi Roller ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet

Göçmen kadınların evlilik, aile ilişkileri ve hane içi rollerine dair deneyimleri, onların toplumsal uyum süreçlerini ve sosyal konumlarını doğrudan etkilemektedir. Aile içi şiddet deneyimleri, göçmen kadınların güven-

lik ve refahını doğrudan etkileyen ciddi bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Hem benim hem eşimin ailesi istemeden ben eşimle evlendim. Erkek kardeşlerim tarafından fiziksel ve psikolojik şiddet gördüm" sözleriyle aile içi şiddet deneyimini aktarmaktadır. Katılımcı 1 (Afgan Kadın) ise "İki sene önce kocam ve kocamın ailesinden her anlamda şiddet gördüm" beyanıyla şiddetin çok boyutlu niteliğine dikkat çekmektedir.

Görüşmeler, göçmen kadınların evlilik süreçlerinde zaman zaman sömürüye, eşitsizliğe ve kırılgan ilişki biçimlerine maruz kaldıklarını göstermektedir. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Mülteci olmam nedeniyle erkekler evliliği bana bir ödölmüş gibi sunuyor ve daha az bir mülk vaadinde bulunuyor. Mülteci olduğumdan cinsel ilişkinin daha kolay olacağını düşünüp teklif ediyorlardı" sözleriyle, göçmen kadınların evlilik ve ilişkiler bağlamında marjinalleştirildiğini ve nesneleştirildiğini dile getirmektedir.

Buna karşılık bazı katılımcılar, kültürlerarası evliliklerin uyum sürecini destekleyebileceğini ifade etmektedir. Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Eğer karşılıklı sevgi ve anlayış varsa, göçmen kadınların göç ettikleri ülkenin erkekleriyle evlenmesi doğal bir şeydir. Bu tür evlilikler toplumlar arası daha iyi bir uyum sağlar" ifadesiyle bu duruma daha olumlu bir perspektiften yaklaşmaktadır. Bu görüş, göçmen kadınların deneyimlerinin homojen olmadığını ve bireysel tutumların uyum süreçlerini farklı şekillerde etkilediğini göstermektedir.

Göçmen kadınların aile yapıları ve hane halkı büyüklükleri, uyum süreçlerini etkileyen bir diğer önemli faktördür. Katılımcı 5 (Afgan Kadın), toplam sekiz kişilik bir hanede yaşadığını belirtirken; Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Hane sayısı 10 (teyze, torun vb.)" diyerek geniş aile yapısının göç sonrasında da sürdüğünü ifade etmektedir. Buna karşılık Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Bizim dört kişilik bir ailemiz var. Eşim, ben ve iki çocuğumuz" sözleriyle çekirdek aile yapısının da yaygın olduğunu göstermektedir.

Çocukların eğitimi ve geleceği, göçmen kadınların yaşam planlarında merkezi bir yere sahiptir. Katılımcı 7 (Afgan Kadın),

"Çocuklarımın gelecekte iyi yerlere gelmesini istiyorum" sözleriyle çocuklarının eğitiminin temel motivasyon kaynağı olduğunu ifade etmektedir. Katılımcı 8 (Suriyeli Kadın) ise "Çocuklarım küçük olduğu için annelerinin evde olması gerektiğini düşünüyorum" beyanıyla, annelik rolünü önceliklendiren geleneksel bir yaklaşımı benimsemektedir. Bu ifadeler, toplumsal cinsiyet rollerinin göç sonrası süreçte de güçlü biçimde varlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Röportajlarda bazı katılımcılar doğrudan fiziksel şiddete maruz kalmadıklarını belirtmekle birlikte, olası bir şiddet durumunda başvurabilecekleri destek mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Eğer şiddetle karşılaşılsaydım, devlet kurumlarına ya da STK'lara başvururum. Ayrıca ailem ve komşularım da bana destek olur" diyerek şiddetle mücadelede resmi ve gayriresmî destek ağlarının önemine değinmektedir.

Katılımcı 2 (Suriyeli Kadın), vatandaşlık öncesi dönemde özellikle ayrımcılık ve sözlü şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Hatay'da bir markette yaşadığı deneyimi şu sözlerle aktarmaktadır: "Manavda bir kadın, hangi ürüne elimi sürsem elimden alıyordu. Neden böyle yaptığını sorduğumda Suriyeli olup olmadığımı sordu. 'Evet' deyince herkesin önünde bana bağırırmaya başladı, 'kendi ülkeneye dön' dedi." Bu olay sonrasında yoğun bir utanç duygusu yaşadığını ve Türkçesinin yeterli olmaması nedeniyle kendisini savunamadığını ifade eden katılımcı, aylarca aynı markete giremediğini belirtmiştir.

Katılımcı 2 (Suriyeli Kadın), benzer bir ayrımcılık deneyimini Niğde'de de yaşadığını, telefonda Arapça konuştuğu sırada çevredeki kişilerin "Bu yabancılar ülkemizi sahiplen-di" şeklinde söylemlerde bulunduğunu aktarmıştır. Bu kez kendisini savunabildiğini belirten katılımcı, "Yabancı değilim, iki dil konuşuyorum" diyerek tepki verdiğini ve karşı tarafın utanarak ortamdaki uzaklaştığını ifade etmiştir. Bu deneyimler, göçmen kadınların vatandaşlık statüsü, dil yeterliliği ve aid-iyet algısının, maruz kaldıkları ayrımcılık ve şiddet deneyimlerini doğrudan etkilediğini göstermektedir.

3.5. Sosyal Uyum Süreçleri: Komşuluk İlişkileri, Toplumsal Kabul ve Ayrımcılık

Yerel toplumla kurulan ilişkiler ve komşuluk bağları, göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Görüşmelerde bazı katılımcılar, yaşadıkları mahallelerde olumlu komşuluk ilişkileri geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcı 5 (Afgan Kadın), "Komşularım çok yardımsever, ilişkilerimiz gayet iyi" sözleriyle komşuluk ilişkilerinin destekleyici yönünü vurgulamaktadır. Benzer şekilde Katılımcı 2 (Suriyeli Kadın), "Komşularımla ilişkilerim iyi. Sosyal çevrem hâlâ genişlemeye başladı" ifadesiyle uyum sürecinin zaman içinde ilerlediğini belirtmektedir. Bu bulgular, yerel toplumla kurulan olumlu ilişkilerin göçmen kadınların kendilerini daha güvende ve kabul edilmiş hissetmelerine katkı sağladığını göstermektedir.

Sosyal medya ve iletişim teknolojileri, göçmen kadınların bilgiye erişimini ve sosyal ağlarını genişletmelerini sağlayan önemli araçlar arasında yer almaktadır. Katılımcı 1 (Afgan Kadın), "Sosyal medyayı kullanıyorum, bilgi öğrenmek ve diğer göçmenlerle iletişim kurmak için kullanıyorum" sözleriyle bu araçların işlevini açıklamaktadır. Benzer şekilde Katılımcı 2 (Suriyeli Kadın), "Çoğunlukla WhatsApp ve sosyal medya üzerinden iletişim kuruyorum" ifadesiyle dijital iletişim kanallarının gündelik yaşamda önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir.

Sosyal etkinliklere katılım ve sosyal destek ağlarının varlığı, göçmen kadınların uyum süreçlerini destekleyen bir diğer önemli unsurdur. Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Yerel STK'larla bazen kadınlar için düzenlenen etkinliklere katılıyorum" sözleriyle sınırlı da olsa sosyal faaliyetlere katıldığını ifade etmektedir. Katılımcı 8 (Suriyeli Kadın) ise "Çoğunlukla çocuklarımla vakit geçiriyorum, ama yerel kadınlarla arada bir sosyal etkinliklere katılıyoruz" diyerek sosyal etkileşimin çoğunlukla aile odaklı olduğunu ve kamusal alanda sınırlı kaldığını belirtmektedir. Bu bulgular, göçmen kadınların aile içi roller, annelik sorumlulukları ve toplumsal beklentiler nedeniyle sosyal hayata katılımında çeşitli kısıtlamalarla karşılaştıklarını göstermektedir. Toplumsalsı ve toplumsal cinsiyet rolleri,

göçmen kadınların hem bireysel özgürlüklerini hem de toplumsal uyumlarını şekillendiren temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Kültürel pratiklerin sürdürülmesi ve yerel kültürle uyum sağlama süreci, göçmen kadınların gündelik yaşamlarında önemli bir denge unsuru olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Geleneklerimi evde sürdürüyorum ama bazen toplumda zorluk yaşıyorum" ifadesiyle kültürel kimliğini koruma çabası ile toplumsal uyum arasında yaşadığı gerilime dikkat çekmektedir. Katılımcı 8 (Suriyeli Kadın) ise "Evet, evde geleneklerimizi sürdürüyoruz, ancak bazen yerel geleneklerle çatışabiliyor" sözleriyle kültürel farklılıkların uyum sürecinde zaman zaman sorunlara yol açabildiğini belirtmektedir. Bu ifadeler, göçmen kadınların hem kendi kültürel kimliklerini korumaya çalıştıklarını hem de yeni toplumsal normlara uyum sağlamaya çabaladıklarını ortaya koymaktadır.

Dışlanma ve ayrımcılık deneyimleri, göçmen kadınların sosyal uyum süreçlerini olumsuz etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Katılımcı 1 (Afgan Kadın), "Bazen dil ve kültür farklılıkları nedeniyle dışlanmış gibi hissediyorum" ifadesiyle bu durumu açıkça dile getirmektedir. Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın) ise "Bazen dilimizden dolayı dışlanmış gibi hissediyoruz" sözleriyle dil bariyerinin yalnızca iletişimi değil, toplumsal kabulü de etkilediğini vurgulamaktadır.

Katılımcı 2 (Suriyeli Kadın), savaş sürecinin kendisinde ciddi bir psikolojik şiddet ve sürekli endişe hali yarattığını, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduktan sonra ise şiddet konusunda kendisini daha güvende hissettiğini ifade etmiştir.

Katılımcı, benzer bir ayrımcılık deneyimini Niğde'de de yaşadığını, telefonda Arapça konuştuğu sırada çevredeki kişilerin "Bu yabancılar ülkemizi sahiplendi" şeklinde söylemlerde bulunduğunu aktarmıştır. Bu kez kendisini savunabildiğini belirten katılımcı, "Yabancı değilim, iki dil konuşuyorum" diyerek tepki verdiğini ve karşı tarafın utanarak ortamdaki uzaklaştığını ifade etmiştir. Bu deneyimler, göçmen kadınların vatandaşlık statüsü, dil yeterliliği ve aidiyet algısının, maruz kaldıkları ayrımcılık ve şiddet

deneyimlerini doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Pozitif ayrımcılık algısı da bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Katılımcı 7 (Afgan Kadın), "Bazı yardım kuruluşları göçmen kadınlara ekstra destek sağlıyor" ifadesiyle bu durumu belirtmektedir. Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın) ise "Bazen yardım kuruluşları bize öncelik tanıyor, bu da pozitif ayrımcılık olarak algılanabilir" sözleriyle bu uygulamaların farkında olduğunu ifade etmektedir. Bu bulgular, sosyal yardımların göçmen kadınların yaşamlarını kolaylaştırmakla birlikte, toplumsal eşitlik algısı açısından farklı değerlendirmelere yol açabildiğini göstermektedir.

Aidiyet duygusu ve kültürel kimlik, göçmen kadınların uyum süreçlerinde dinamik bir yapı sergilemektedir. Katılımcı 9 (Afgan Kadın), "Buraya alıştım, kendimi buraya ait hissediyorum" ifadesiyle güçlü bir aidiyet duygusu geliştirdiğini belirtirken; Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Buraya alıştım ama hâlâ kendimi tam olarak ait hissetmiyorum" sözleriyle daha karmaşık ve geçişken bir aidiyet algısı ortaya koymaktadır. Bu durum, uyum sürecinin bireysel deneyimlere bağlı olarak farklılaştığını göstermektedir.

3.6. Gelecek Beklentileri ve Uyum Sürecine İlişkin Öngörüler

Göçmen kadınların gelecek beklentileri, büyük ölçüde çocuklarının eğitimi ve güvenli bir yaşam kurma arzusu etrafında şekillenmektedir. Katılımcı 5 (Afgan Kadın), "Çocuklarımla iyi bir eğitim almasını ve güvenli bir yaşam kurmayı umuyorum" ifadesiyle bu beklentiye dile getirirken; Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Gelecekte daha iyi bir hayatımız olsun istiyorum, çocuklarımla geleceği için endişeleniyorum" sözleriyle hem umutlarını hem de kaygılarını ifade etmektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı, çocukları için daha güvenli ve istikrarlı bir yaşam kurmayı temel hedef olarak tanımlamaktadır. Katılımcı 8 (Suriyeli Kadın), "Gelecekte iş bulmayı ve finansal bağımsızlık kazanmaya çalışacağım. Çocuklarımla için güvenli bir hayat kurmak istiyorum" sözleriyle hem ekonomik hem de güvenlik temelli gelecek beklentilerini dile getirmektedir.

Sosyal politika ve entegrasyon stratejileri, göçmen kadınların uyum süreçlerini destekleyen temel unsurlar arasında yer almaktadır. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Devletin daha çok yardım etmesini istiyorum" sözleriyle kamusal desteğin önemine dikkat çekerken; Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Devletin bize daha çok destek olmasını istiyorum, özellikle eğitim konusunda" ifadesiyle bu desteğin alanlarını somutlaştırmaktadır.

Eğitim ve mesleki gelişim programları, göçmen kadınların sosyoekonomik entegrasyonlarını güçlendiren önemli araçlar olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı 3 (Iraklı Kadın), "Türkçe kursuna gitmek isterim" diyerek dil eğitimi ihtiyacını dile getirirken; Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Hem Türkçe öğrenmek istiyorum hem de mesleki eğitimler almak istiyorum" sözleriyle çok yönlü bir gelişim talebini ifade etmektedir.

Sosyal destek ve danışmanlık hizmetleri, özellikle travma yaşamış göçmen kadınlar açısından büyük önem taşımaktadır. Katılımcı 1 (Afgan Kadın), "Yardım için STK'lara başvururum" ifadesiyle sivil toplum kuruluşlarına duyduğu güveni dile getirirken; Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Psikolojik destek almak istiyorum, yaşadığımız travmaların etkisini azaltmak için" sözleriyle ruh sağlığı hizmetlerine olan ihtiyacı açıkça ortaya koymaktadır.

Toplumsal farkındalık ve uyum çalışmaları, göçmen kadınların sosyal entegrasyonunu destekleyen önemli bir diğer unsurdur. Katılımcı 6 (Suriyeli Kadın), "Göçmen kadınlar için şiddete karşı bilinçlendirme kursları verilebilir" ifadesiyle toplumsal bilincin artırılmasının önemine dikkat çekmektedir. Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın) ise "Toplumun bize karşı önyargılı olmamasını istiyorum, hepimiz insanız" sözleriyle eşitlik ve insani yaklaşım beklentisini dile getirmektedir. Son olarak, sivil toplum katılımı göçmen kadınların güçlenmesini ve sosyal hayata aktif katılımını destekleyen bir alan olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı 10 (Suriyeli Kadın), "Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak çalışmak istiyorum hem kendime hem de diğer göçmenlere yardımcı olmak için" ifadesiyle hem bireysel güçlenme hem de toplumsal katkı isteğini ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Uluslararası göçün yaygınlaşması ve Avrupa'daki göçmen topluluklarının artmasıyla birlikte, göçmenlerin hakları ve uyum süreçleri önemli bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Günümüzde göçmenlerin bulundukları ülkelerde sahip oldukları haklar yalnızca vatandaşlık statüsüne bağlı olmaktan çıkmış, uluslararası sözleşmeler aracılığıyla güvence altına alınmıştır. Bu sözleşmeler, vatandaş olmayan göçmenlerin ayrımcılığa maruz kalmasını önlemeyi ve temel haklarını korumayı amaçlamaktadır (Dedeoğlu ve Gökmen, 2011:17). Ancak göç süreci kadınlar ve erkekler açısından farklı deneyimler üretmekte; özellikle kadınlar işgücü piyasasına katılım, toplumsal entegrasyon ve sağlık hizmetlerine erişim gibi alanlarda cinsiyet temelli ayrımcılıkla daha yoğun biçimde karşılaşmaktadır. Göç olgusu toplumsal cinsiyet perspektifiyle ele alındığında, kadınların göç süreçlerinde yaşadığı çok boyutlu zorlukları anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Göç, yalnızca ekonomik ya da coğrafi bir yer değişimi değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet kimliklerinin ve kadın-erkek rollerinin yeniden şekillendiği bir süreçtir (Kuzu, 2023:1886).

Feminist göç teorileri, göç süreçlerinin toplumsal cinsiyet dinamikleri çerçevesinde incelenmesi gerektiğini vurgulamakta; göçmen kadınların yalnızca ekonomik ve hukuki engellerle değil, aynı zamanda toplumsal normlar ve patriyarkal yapılarla da mücadele ettiğini ortaya koymaktadır. Feminist literatür, göçün kadınlar için yeni toplumsal düzenlerle karşılaşmayı ve farklı zorluklarla yüzleşmeyi beraberinde getirdiğini kabul etmektedir (Marinucci, 2007:5-8). Kadınların göç deneyimleri, toplumsal cinsiyet normlarının işgücüne katılımdan sosyal entegrasyona kadar pek çok alanda belirleyici olması nedeniyle erkeklerden farklılaşmakta; ev içi rollerin pekişmesi ve ekonomik bağımsızlığa erişimin zorlaşması göçmen kadınların ortak deneyimleri arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet, göç sürecindeki pratikleri, kimlikleri ve kurumsal yapıları doğrudan etkilemektedir (Hondagneu-Sotelo, 2005:9).

Bu bağlamda, Niğde'de yaşayan göçmen kadınların toplumsal uyum süreçlerini analiz etmek, onların göç sonrası deneyimlerini

anlamak açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma kapsamında Niğde'de yaşayan 4 Afgan, 4 Suriyeli, 1 Iraklı ve 1 İranlı olmak üzere toplam 10 kadınla gerçekleştirilen görüşmeler; toplumsal cinsiyet rolleri, sosyal entegrasyon, ekonomik durum, dil bariyerleri ve sağlık hizmetlerine erişim gibi alanlardaki deneyimleri ortaya koymuştur. Bulgular, göçmen kadınların göç sürecinde ve sonrasında çok yönlü zorluklarla karşılaştığını göstermektedir. Katılımcılar özellikle dil bariyerinin iş bulma, sağlık hizmetlerinden yararlanma, çocukların eğitim süreçlerine katılım ve sosyal hayata dahil olma açısından temel bir engel oluşturduğunu vurgulamıştır. Dil kurslarına katılımın sınırlı olması ve bu kursların süreklilik arz etmemesi, uyum sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Ekonomik açıdan ise kadınların büyük çoğunluğu maddi zorluklar yaşamakta, düşük ücretli ve çoğu zaman kayıt dışı işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Dil yetersizliği, diploma denkliği sorunları ve toplumsal önyargılar, kadınların istihdama katılımını daha da güçleştirmektedir.

Sağlık hizmetlerine erişimde katılımcılar genel olarak temel hizmetlerden faydalanabildiklerini belirtmekle birlikte, özellikle iletişim sorunları ve psikolojik destek hizmetlerine erişimde ciddi eksiklikler yaşandığını ifade etmiştir. Savaş, zorunlu göç ve ayrımcılık deneyimlerinin yarattığı psikolojik yükün büyük ölçüde bireysel olarak taşındığı görülmektedir. Kadınların önemli bir bölümü geleneksel ev içi sorumluluklarını sürdürürken yeni topluma uyum sağlamaya çalıştıklarını, bu durumun sosyal hayata katılımlarını sınırlandırdığını dile getirmiştir. Sosyal uyum açısından komşuluk ilişkilerinin çoğunlukla olumlu olduğu ifade edilse de gündelik yaşamda dil, etnik kimlik ve göçmen statüsüne dayalı önyargı, dışlanma ve ayrımcılık deneyimleri yaygındır. Yerel halk ile göçmenler arasındaki etkileşimi artıracak ve karşılıklı anlayışı güçlendirecek sosyal projelerin bu noktada önemli bir rol oynayacağı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, göçmen kadınların toplumsal uyum süreçlerini desteklemek için dil eğitiminin güçlendirilmesi, istihdam olanaklarının artırılması, diploma denkliği ve mesleki uyum mekanizmalarının geliştirilmesi, sağlık hizmetlerinde özellikle psikolojik destek ve tercümanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması

gerekmektedir. Bunun yanı sıra, toplumsal farkındalığın artırılması, ayrımcılıkla mücadeleyle yönelik yerel politikaların hayata geçirilmesi ve göçmen kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel yaşama aktif katılımını destekleyen kapsayıcı yaklaşımların benimsenmesi büyük önem taşımaktadır. Yerel toplulukların kapsayıcı bir tutum geliştirmesi, göçmen kadınların toplumsal kabulünü ve entegrasyonunu önemli ölçüde kolaylaştıracaktır.

Extended Abstract

This study presents a rigorous qualitative examination of the social integration processes experienced by immigrant and refugee women residing in the province of Niğde, Türkiye. The primary focus is on women originating from conflict-affected regions, particularly Syria, Iran, Iraq, and Afghanistan. The analysis is critically framed by the principles of Feminist Migration Theory (FMT). The central objective of the study is to elucidate the intersectional nature of migration and persistent gender inequalities, while simultaneously examining how global policy frameworks interact with and shape the everyday lives and complex adaptation dynamics of women within a localized, provincial context such as Niğde. Feminist Migration Theory is employed as a crucial analytical framework, as it moves beyond traditional male-centered migration models to foreground women's often unrecognized labor and contributions, their shifting social and familial roles, and the multiple, layered ways in which they confront structural, ethno-racial, and gender-based inequalities. Within this theoretical perspective, the research focuses on women's experiences across economic, social, and cultural domains and analyzes how these experiences shape their relationships with the host society and their broader trajectories of social integration.

The research methodology is grounded in a qualitative approach, which is particularly suited to generating in-depth and contextualized understandings of social phenomena. Following an extensive review of the relevant academic literature, a purposive sample of ten (10) female participants with diverse migration backgrounds was selected. Data were collected through semi-structured, in-depth

interviews designed to explore key thematic areas, including participants' pre-migration living conditions, the individual and structural factors underlying their migration decisions (such as conflict, violence, and economic necessity), and the opportunities and challenges they encountered after arriving in Türkiye. The narrative data obtained from these interviews were systematically analyzed using descriptive analysis, allowing for a nuanced representation of the women's lived experiences and their analytical alignment with Feminist Migration Theory.

The empirical findings reveal that women's integration processes are constrained by multiple structural and social barriers. Among these, the language barrier emerges as the most significant challenge, severely limiting women's ability to navigate public institutions—such as healthcare services and administrative offices—and restricting their participation in everyday social interactions. Economically, the findings indicate that women are largely confined to informal, insecure, and low-wage employment. This economic vulnerability, combined with the weakening of social welfare mechanisms associated with broader neoliberal policy transformations, significantly undermines their prospects for financial independence and autonomy. Participants also reported substantial difficulties in accessing health and social services, attributing these barriers to bureaucratic complexity, financial constraints, and a lack of accessible information. Such limitations hinder the effective addressing of psychosocial needs and trauma resulting from forced displacement. Socially, many participants described experiences of exclusion, prejudice, and stigmatization within the local community, highlighting the multi-dimensional and interrelated nature of integration challenges. While shifts in domestic and familial roles were observed, deeper processes of cultural adaptation remained areas of persistent difficulty and vulnerability.

In conclusion, this study argues that the social integration of immigrant and refugee women is neither linear nor achievable solely through the implementation of globally defined gender equality frameworks without sensitivity to local contexts. The findings su-

ggest that while globalization may create new forms of visibility and opportunity, it simultaneously intensifies vulnerability by deepening inequalities and eroding social protection mechanisms. Effective and equitable integration therefore requires policy frameworks that meaningfully incorporate local cultural, economic, and social conditions. Based on these findings, the study recommends targeted policy interventions, including the expansion of accessible language training programs, increased support for women's participation in formal labor markets, and the simplification of access to health, legal, and social services. Ultimately, integration and empowerment policies must be reformulated through an intersectional global-local approach to ensure immigrant and refugee women's equal, active, and dignified participation in social life. Gender equality policies should thus be redesigned in a more inclusive, context-sensitive, and sustainable manner that accounts for the transformations generated by globalization and responds effectively to local needs.

Kaynakça

Adams, N. (2002). *Fleeing violence: Women migrants escaping intimate partner abuse*. Pluto Press.

Beauvoir, S. de. (2011). *İkinci cinsiyet* (G. A. Savran, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–34.

Boyd, M. (1999). Gender, refugee status and permanent settlement. *Gender Issues*, 17(1), 5–25. <https://doi.org/10.1007/s12147-999-0008-6>

Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge.

Castles, S., & Miller, M. J. (1993). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Guilford Press.

Çakran, M., & Eren, Z. (2017). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar ve mülteci kavramı üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 1–9.

Çiçekli, B. (2003). Mülteci hukukunda geri göndermeme ilkesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakül-*

tesi Dergisi, 52(2), 211–238.

Connell, R. W. (2002). *Gender*. Polity Press.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139–167.

Dağtaş, S. (2018). Inhabiting difference across religion and gender. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 34(1), 50–59.

Dedeoğlu, S., & Gökmen, Ç. P. (2011). *Kayıt dışı ekono-mide göçmen kadınlar*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Demir, A. (2022). Uluslararası göç ve kadın: Türkiye'deki Suriyeli kadınların deneyimleri. *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1–18.

Dökmen, Y. (2009). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. Remzi Kitabevi.

Donato, K. M., Gabaccia, D., Holdaway, J., Manalansan, M., & Pessar, P. R. (2006). A glass half full? Gender in migration studies. *International Migration Review*, 40(1), 3–26.

Erdoğan, İ. (2020). Türkiye'de göçmen kadınların toplumsal uyum süreçleri ve karşılaştıkları zorluklar. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 40–65.

Farris, S. R. (2017). *In the name of women's rights: The rise of femonationalism*. Duke University Press.

Foucault, M. (1978). *Cinselliğin tarihi* (H. Tufan, Çev.). Afa Yayınları.

Hondagneu-Sotelo, P. (1994). *Gendered transitions: Mexican experiences of immigration*. University of California Press.

Hondagneu-Sotelo, P. (2005). *Gender and migration*. Cambridge University Press.

Indra, D. (Ed.). (1999). *Engendering forced migration: Theory and practice*. Berghahn Books.

International Migration Review. (1984). Special issue: Women in migration. *International Migration Review*, 18(4).

Karakartal, K., & Şaşman Kaylı, Y. (2023). Mülteci kadınların kırılğanlıkları ve güçlenme stratejileri: Ankara örneği. *Sosyal Politika ve Danışmanlık Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 231–250.

- Kaufmann, F. X. (1999). *The sociology of the family*. UCL Press.
- Kuzu, S. (2023). Göçün toplumsal cinsiyet boyutu: Kadın göçmenlerin deneyimleri. *Journal of Social Policy*, 8(3), 1886–1905.
- Lutz, H. (2010). Gender in the migratory process. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10), 1647–1663. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489373>
- Mahler, S. J., & Pessar, P. R. (2001). Gendered geographies of power: Analyzing gender across transnational spaces. *Anthropological Theory*, 1(4), 441–459.
- Marinucci, E. (2007). *Gender and migration*. Cambridge University Press.
- Morokvašić, M. (1984). Birds of passage are also women... *International Migration Review*, 18(4), 886–907.
- Morokvašić, M. (1987). Women in migration: Beyond the reductionist outlook. *International Migration Review*, 21(4), 880–902.
- Morokvašić, M. (2014). Gendering migration. *Gender, Place & Culture*, 21(3), 355–372. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2014.896658>
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. Temple Smith.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, kentlileşme ve göç*. Ekin Kitabevi.
- Parreñas, R. S. (2001). *Servants of globalization: Women, migration and domestic work*. Stanford University Press.
- Rousseau, J. J. (2016). *Emile ya da eğitim üzerine* (Y. Avunç, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal çalışma 1762 tarihli).
- Scott, J. W. (1986). Gender: A useful category of historical analysis. *The American Historical Review*, 91(5), 1053–1075.
- Thomas, W. I., & Znaniecki, F. (1918). *The Polish peasant in Europe and America*. University of Illinois Press.
- Vatandaş, Ş. (2011). *Toplumsal cinsiyet ve mekânın inşası*. Açılım Kitap.
- Yıldız, A. (2015). Türkiye’de kadın göçmenlerin durumu. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 12–15.